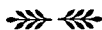

Ált. isk.-i 8-os		Középiskolai helyesírási norma alapján										Nem írt		Összesen	
		jeles		jó		közepes		elégséges		elégtelen		Tm.	F.	Tm.	F.
jegy	létszám	Tm.	F.	Tm.	F.	Tm.	F.	Tm.	F.	Tm.	F.	dolgozat			
Jeles	95	43	49	26	19	12	17	9	7	4	3	1	—	95	95
Jó	64	20	17	15	17	16	13	8	5	4	9	1	3	64	64
Közepes	7	1	—	—	1	3	1	1	3	2	1	—	1	7	7
Elégséges	2	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	2	2
Elégtelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	168	65	66	41	37	32	32	18	15	10	14	2	4	168	168
Százalék	100	38,7	39,3	24,4	22	19	19	10,7	8,9	6,0	8,4	1,2	2,4	100	100

A középiskolai tanárnak persze tudnia kell, hogy az általános iskolát végzett tanulók magyar nyelvi képzettsége az ország egész területén, sőt, egy megyén belül sem azonos szintű. Még így is figyelembe kell vennie, hogy a felmérést megelőzte a szünet, s befolyásolta az új iskola, a szokatlan körülmények stb.

Dr. Fodor János
gimnáziumi tanár

Szemle

A XX. SZÁZADI MAGYAR IRODALOM TANITÁSA A KÖZÉPISKOLÁBAN II.

Lengyel Dénes szerkesztésében megjelent kötet a XX. századi magyar irodalom két nagy költőjét, József Attilát és Radnóti Miklóst mutatja be. Mindkét tanulmányban teljes pályaképet rajzolnak a szerzők (Pálmái Kálmán, Megyer Szabolcs), mégpedig úgy, hogy a két költő verseinek sorozatos elemzését adják, néhány életrajzi vagy irodalomtörténeti tény szálára fűzve.

Így egy meglehetősen gazdag verselemző gyűjteményt kapunk kézhez. Örömmel is üdvözöljük ezért e kötetet, hisz több mint 50 József Attila és mintegy 20—25 Radnóti-vers minden szépségét feltáró — részletes vagy

lényegre irányuló — elemzését találhatjuk benne.

Éppen ezért minden irodalomtanárnak melegen ajánljuk, függetlenül attól, hogy általános vagy középiskolában tanít. Tanárjelölteknek, kezdő tanároknak pedig különösen, hisz a kötet olvasgatása nagymértékben csiszolhatja műelemző készségüket, formálhatja irodalmi ízlésüket, egyben rádobhatheti az irodalomórák nevelő hatásának fontosságára is. De a nagyobb tapasztalattal rendelkező kartársaknak is élményt nyújtó, tanulságos olvasmányul szolgálhat. Nem is beszélve arról, hogy a kötet életrajzi vonatkozásait közvetlenül is felhasználhatjuk irodalomóráinkon, mint például József Attila levelét Babits Mihályhoz, a Curriculum vitae-t, az Országos Magyar Diáknyomor-enyhítő Ak-

cióhoz beadott József Attila kérvényt, vagy Radnóti Miklós önéletrajzának részleteit. Ezek az életrajzi dokumentumok nagyon elgondolkoztató erejű példát adnak tanítványainknak arra, ami az ő számukra már csak történelem.

Mindent egybevetve, megállapíthatjuk, hogy egy igazán értékes és hasznos kötettel gyarapíthatjuk saját kézikönyvtárunkat, még-hozzá rendkívül olcsón.

Tankönyvkiadó, Budapest 1965. 159 lap.

Dobcsányi Ferenc

Csáki Imre:

HAGYOMÁNYOK ÉS ÚJ MÓDSZEREK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI 1—4. OSZTÁLYOS SZÁMTANTANÍTÁSBAN

Az általános (elemi nép-) iskola 1—4. osztályának számtantanítása tartalmában és módszerében a század elejétől napjainkig rendkívül jelentős változásokon ment keresztül. A század elején a készségfejlesztés gépies módszerei uralkodtak, ma a készségfejlesztés és a gondolkodás fejlesztése párhuzamosan halad. A tantervi anyag gondos kiválasztása folytán kialakult a tanítandó anyag rendszere, amelyre most már biztosan építhet az általános iskola 5—8. osztálya. A fejlődés elemző számbavétele gazdag, széles körű kapcsolatokat tesz közkincssé. Rögzítése nem csupán a tantervelméleti kutató számára jelent szinte kimeríthetetlen kincsébányát, hanem komoly mértékben hozzájárul a tudatos és eredményes számtanítás fejlesztéséhez is.

A mű *első részében* az 1956. évi Tanterv és Utasítás elkészítésének történetét ismerteti és elemzi. Megmutatja benne az első tagozatos pedagógusok és egyéb szakemberek, munkaközösségek, bizottságok, a Pedagógiai Tudományos Intézet szerepét. Kiderül, hogy az ált. iskola 1—4. osztályának tantervi anyaga összeállításában részt vett az ország szinte minden tanítója, figyelembe vették és megvitattak minden beküldött, összegyűjtött véleményt.

Beszámol a kísérlet eredményeiről, számos adatokkal, gazdag anyaggal bizonyítja a kétségtelen fejlődést.

A fejezet meggyőzően bizonyítja a gondos, körültekintő munkát, amelynek eredményeként megszületett az 1956-os tanterv.

Jelentős a fejezet az a része is, ahol a kísérleti és végleges tankönyvek készítéséről, a kézikönyvekről, az új tanterv bevezetéséről szól.

A fejezet a tantervkészítés munkáját úgy mutatja be a bevezetésig, hogy az jelentős segítséget nyújt a későbbi tantervek készítőinek is. Bármely fokon és bármely tárgyból.

Ugyanakkor a gyakorló pedagógusok nagy-szerű útbaigazításokat kapnak munkájuk eredményeinek felméréséhez.

A *második rész* Hagyományok és új módszerek a számtantanításban címet viseli.

A szerző munkájában egészen 1835-ig visszanyúl, amikor Friedrich Wilhelm Diesterweg „Utmutató”-ját is ismerteti a Történeti előzmények című fejezetben.

E fejezetben az 1—4. osztályos számtantanítás valamennyi kérdése szerepel világos kifejtésben, történeti kialakulásában egészen az 1963. évi Tanterv és Utasításig. Szakember számára nagyon érdekes és tanulságos ez a rész. Összefüggésben olvashatjuk a számfogalom, számkörbővítés, a különféle műveletek, mérési anyag stb. kialakulását, a különféle tantervi felfogások fejlődését, a múlt századtól napjainkig.

Ezt a részt is sok, kísérletek alapján született statisztikai adat kíséri, szemléletesen bizonyítván az egyenes vonalú fejlődést.

A *harmadik, legrövidebb fejezet* Hogy buktatni ne kelljen címet kapta. Jó tanácsokat ad, mit tehetünk a lemaradók felzárkóztatása érdekében.

A munkát a bőséges felhasznált irodalom jegyzéke, a felhasználást megkönnyítő név-és tárgymutató zárja be.

Csáki Imre munkája elősegíti az általános iskolai 1—4. osztályos eredményes számtantanítás helyes alakulását. A szerző tudományos módszerekkel, a gyakorlat alapos elemzésével jutott el életműve megalkotásáig. Munkája egyrészt tudományos mű, másrészt napjaink egyszerű módszertani kézikönyve. A kettősége ellenére sem bomlik meg a könyv egysége, sőt így alkot kerek egészet.

A könyvet nagy haszonnal forgathatják a tanítók, igazgatók, felügyelők, de nem hiányozhat a matematikát tanító tanárok könyvtárából sem.

(Tankönyvkiadó, 1956. 427 oldal.)

Gaál Géza

KÉZIKÖNYV AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAK I. OSZTÁLYÁNAK TANÍTÓI SZÁMÁRA

(Főszerkesztő: Tihanyi Andor. Szerkesztette: Csoma Vilmos)

Az iskolareform irányelvei határozott útmutatást adnak a szocialista iskola megvalósításához. Ez irányelvek alapján elkészült az új tanterv, bevezették az új tankönyveket, a nevelési tervet. Megnövekedett az I. osztályban tanító pedagógusok feladata. A tanterv megvalósítása céltudatos, összeszedett, alapos munkát kíván. Tudatosabban kell, többek között, törekedni a jártasságok, készségek fej-

lesztésére, az óvoda és az otthon közti átmenet káros hatások nélküli megoldására. E feladatok megoldásához nyújt segítséget a megjelent munka.

A könyv az I. osztály olvasás—írás, számtan—mérten és testnevelés tárgyat öleli fel. Az átmeneti időszak (az első napok) nehézségeinek megoldására jó, ötletes, gondolatébresztő tanácsokat ad.

Az egyes tárgyaknál szétbontja az oktatási, a nevelési, a készségfejlesztő feladatokat, rámutat a tantárgyi összefüggésekre és az ezzel kapcsolatos tennivalókra. Részletesen kifejti a követelményeket. Jelentős újítás: rámutat a Tanterv új vonásaira, ami különösen a már több tantervet végrehajtott, hosszabb szolgálattal rendelkező pedagógusok számára jelentős. Tanácsokat ad a felkészülésre, tanmenetkészítésre is.

Foglalkozik a házilag elkészíthető szemléltető eszközök előállításával, kész szemléltető eszközök alkalmazásával. Közli a tárgy tanításával kapcsolatos felhasználható irodalmat.

A kézikönyv értékes segítséget nyújt az I. osztályban tanító pedagógusoknak. A sok érteke mellett jelentős erénye, hogy nem ad sablonokat, teret enged az egyéni kezdeményezésnek. Az órafelépítéshez adott javaslatok új ötletek születését segítik elő.

Az értékes munka olvasás—írás részét Csoma Vilmos, Géczi Etelka, dr. Hunyadi Zoltán, Makoldi Mihályné Kossuth-díjas, Lévai Anna, számtan—mérten részét Csáki Imre, Géczi Etelka, Szócs Lajosné, testnevelés részét Lévai Pélné, Szijj Zoltán írták.

.Tankönyvkiadó, 1965. 390 oldal.)

Gaál Géza

KÉZIKÖNYV AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK 2. OSZTÁLYÁNAK TANÍTÓI SZÁMÁRA

(Főszerkesztő: Tihanyi Andor. Szerkesztette: Csáki Imre)

A kézikönyv a 2. osztály olvasás, írás, nyelvtan—helyesírás, számtan—mérten, rajz és testnevelés tárgyait öleli fel. Szerkezete alapelemeiben megegyezik az 1. osztály kézikönyvének szerkezetével. Nagyon jól fejleszti tovább az 1. osztályos eredményeket, szorosan kapcsolódik hozzájuk. Előretétele nem áll meg a 3. osztálynál, hanem annál továbbra is mutat. A könyv nagyon jól segíti a pedagógiai tudatosság fejlesztését, a pedagógus önállóságát. Gondolatébresztő ötletei, útmutatásai segítik az oktató-nevelő munka színesebbé, érdekesebbé válását.

Az értékes munka olvasási részét Csoma Vilmos, Makoldi Mihályné Kossuth-díjas, Ko-

vács Béláné, Miskolczi Károlyné, írás részét dr. Hunyadi Zoltán, Kovács Béláné, nyelvtan—helyesírás részét Tihanyi Andor, T. Hodász Irén, számtan—mérten részét Csáki Imre, Koncz Lászlóné, rajz részét Aradi Jenő, Rátonyi Lajosné, testnevelés részét Lévai Pélné, Szijj Zoltán írták.

(Tankönyvkiadó, 1965. 447 oldal és 16 mély és színes nyomású tábla.)

Gaál Géza

Károlyi Zsigmondné:

LEGKISEBBEK OLVASMÁNYAI Ajánló bibliográfia az 1—4. osztályos tanulóik számára

Aki ma a gyermekirodalom rengetegében tájékozódni akar, ebben a bibliográfiában megbízható és sokoldalú kalauzra talál. — Gyermekkönyv-teremtésünk csak az elmúlt öt esztendőben közel ezer 6—10 éveseknek ajánlható munkával gyarapodott. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy a könyv megjelenése már nagyon időszerű volt. Örvendetes, hogy a napjainkban nélkülözhetetlen tájékoztató szolgálat mozgékonyágban és alkalmazkodásban lépést tart azzal a rohamos fejlődéssel, amely az élet minden területén végbe megy.

A szerző azokat a gyermekkönyveket ismerteti, amelyek a 6—10 éves tanulók életkori sajátosságainak megfelelnek. Ez a bibliográfia nemcsak azért jelent nagy segítséget az alsó tagozatos nevelőknek, mert minden könyvismertetése pedagógiai értékelés, hanem azért is, mert az olvasásra ajánlott könyv vagy fejezet és a tanulmányi anyag közötti összefüggésekre következetesen rámutat. A könyvet értékes segédeszközzé avatja még az a körülmény is, hogy anyagának elrendezésében a nevelési terv rendszere érvényesül. Ennek megfelelően az egészséges életmódra nevelést segítő olvasmányok ismertetését követően a világnézeti-politikai fejlődést biztosító könyvekről kapunk áttekintést, majd a szocialista hazaszeretetre és nemzetköziségre nevelő művek következnek. Tájékoztatót kapunk a munkára, szocialista humanizmusra és közösségi magatartásra nevelő könyvekről is. Az annotációk sorát az esztétikai nevelést szolgáló olvasmányok ismertetése zárja le.

Ez az értékes munka is követi a recenziókban kialakult azt a szokást, hogy a könyv árát szemérmesen elhallgatjuk. Kár, hiszen a jó idegvezetőnek az élet nem mellőzhető prózai vonatkozásaival is számolnia kell! Nem szükséges hangsúlyoznunk, mennyire megkönnyíti pl. a könyvtárosok munkáját az

olyan bibliográfia, amely a könyvek árát is feltünteti.

(Tankönyvkiadó, Budapest, 1965)

Dr. Szörényi József

Bogojavlenszkij—Mencsinszkaja:

AZ ISKOLAI ISMERETSAJÁTÍTÁS PSZICHOLÓGIÁJA

(Tankönyvkiadó, Budapest 1965. 18,25 ív)

Neves szerzők gyakorlati érzékkel összeállított munkája. Főleg Mencsinszkaja munkássága hazánkban is jól ismert. Így érthető bizalommal fogadtuk az oktatás problémáinak némileg újszerű rendszerbe öntött feldolgozását. A mű az oktatáslélektannak legérdekesebb fejezeteihez nyúl. Az egyes fejezetek anyagának kiválasztásában a didaktika szempontjai kerülnek előtérbe, a fejezetések összegezett tanulságai azonban a lélektani jellegűek. A tárgyalás alapját széles területről gyűjtött kísérleti és megfigyelési anyag képezi és ez sokszor közvetlenül hasznosítható gondolatokat ébreszt az olvasóban.

A könyv 6 fejezete jól szerveződik egységbe. Az összefüggések meglátását megkönnyíti a bevezetés, amelyben a szerzők a tények megismerésének szükségességét tárják fel, és rámutatnak arra, hogy a tanuló a fogalmi síkú megismerésben az ismeret *elsajátításának* módját is megismeri. Tehát az ismerettel együtt szerzi meg az ismeret megközelítésének *módszerét* is.

A szerzők szemlélet módját jellemzi, hogy az ismeret elsajátítását a személyiség problémáinak átfogó területével kapcsolatban nézik. A tanulók életkori sajátágaihoz való alkalmazkodás is olyan követelmény, amit éppen a személyiség fejlődési szakaszainak jellegzetességei írnak elő.

Az I. fejezet a kutatási módszerekről tájékoztatja az olvasót. Ez a rész elég általános jellegű. Tulajdonképpen nem a szerzők által alkalmazott módszerekről és ezek közvetlen tapasztalatairól ad képet, hanem inkább „általában” szól a módszerekről. A könyv többi részében találunk utalást arra, hogy a kísérleti és megfigyelési módszerek alkalmazása egy-egy konkrét feladattal kapcsolatban miként történt. Ez természetesen a módszertani összefoglaló értékét nem csökkenti, mivel egyébként hasznos útmutatásul szolgálhat a gyakorlati nevelők számára is.

A II. fejezet a III. fejezettel együtt a mű központi része. Az érzékelés és szemléltetés kérdését a III. fejezetben tárgyalják, mivel itt akarják szembe állítani az érzékelést az absztrakttal, majd bemutatják az elvont ismerettől a gyakorlathoz vezető utat. Fontosnak tartják, hogy az absztrahálás műveletét az általánosítások kimondásához vezető út nél-

külözhetetlen szakaszának érezzük. Az általánosítások lényeges kelléke a szóbeli jelzés, aminek révén az *elvont* önálló dologként is elgondolható.

A fogalmak elsajátításához hosszú út vezet. A *pavlovi* elmélet segítségével mutatják be a szerzők az *elemi analízis* formáit és a kísérletek tanulságaiból leszűrlik a lényeges ismertető jegyek felismeréséhez vezető rendszeres analízis megjelenési és alkalmazási formáit. Az analízis és szintézis kapcsolatát fejlődésükben mutatják be és utalnak arra, hogy a kapcsolatok minőségére, mértékére nagy befolyással van a tanulónak az életkori sajátágaival összefüggő tapasztalata. Mindkét fejezet az intellektuális tevékenység eredményességének feltételeit hivatott bemutatni.

A IV—V. fejezet a fejlődéstani törvényszerűségek tudatos érvényrejuttatását taglalja. Példákkal mutatja be, hogy az ismeretek elsajátításának módjában nagy szerepe van az előző iskolai munkának. Az egyszerűbb gondolkodási eljárások az összetettebb tananyag elsajátításánál már nem elegendőek, de kisebb-zökkenővel a tanulók átvezethetők a színvonalasabb gondolkodási eljárási módra.

A VI. fejezetben az ismeretsajátítás pszichológiai előfeltételeiről kapunk tájékoztatást. Ez a fejezet az előzők összegezését és a végső tanulságok gyakorlati alkalmazásának szempontjait nyújtja az új tananyag közlésétől az intellektuális jártasságok kialakításáig.

Noha a kísérleti és vizsgálati anyag részletes tárgyalása helyenként zavaró és a lényegbeli mondanivalót kissé háttérbe szorítja, mégis a mű áttanulmányozása nagyban segíti az oktató munka tudatosságát.

Dr. Zentai Károly

F. N. Semjakin:

A GONDOLKODÁS ÉS A BESZÉD

(Pszichológia a gyakorlatban sorozat 4. sz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965. 60 old.)

A szerző a moszkvai Pszichológiai Intézetben a gondolkodás és a beszéd vizsgálatával foglalkozik. A pszichológiának azt a területét műveli, amelyet eddig kissé háttérbe szorítottak az egyéb jellegetű kutatások.

A gondolkodás beszédjellegű. A szemléleti gondolkodás csupán alacsonyabb fokot jelenthet. A gondolkodásról két alapvető felfogás alakult ki, egyrészt a gondolkodás „kapcsolatok és viszonyok alakulása”, másrészt feladatmegoldást jelent. A két irányzat az asszociacionizmus és az alaklélektan küzdelmében tükröződik. A vitába döntően szól bele az elektronikus számológépek megalkotása és egy meghatározott program automatizált megoldásának a ténye. Ebből következően a „reproduktív” és a „produktív” gondolkodásról szóló vita is más feltételek között zajlik.

A szerző a probléma irodalmának taglalását a legismertebb elméleti kutatók felfogásának bírálatával köti össze. Központi helyet foglal el további fejtegetéseiben az *információ* problémája. A külvilágból nyert információk az agyban nyernek feldolgozást. Az információk szakadatlan átalakítása teremti meg a külvilág és az agy kapcsolatát, amely csökkenti a határozatlanságot és rendszertelenséget.

A gondolkodásnak információ-átdolgozásként való felfogása elvezet a számológépek automatizált megoldásainak vizsgálatához is. Ez azt a következtetést alapozza meg, hogy minden logikai feladat megoldható bizonyos szabályok alkalmazásával. Így jutunk el az algoritmusokhoz, amelyek azt a törvényt je-

lenthetik, amelyek segítségével valamely feladat megoldásának útjára lelünk.

A szerző a gondolkodás fentebb említett két alapvető felfogását összehítkíthetőeknek tartja, ha a gondolkodás folyamatát a „véletlenszerű és a szükségszerű dialektikájának álláspontjáról” fogjuk fel.

A tanulmány második felében jelentős kutatásokról számol be, amelyek a gondolkodás és a nyelv kapcsolatát kívánták tisztázni. A kísérletek és eredményük részletes leírása lehetőséget ad a szerzőnek a gondolkodás fejlődésére vonatkozó megállapításokra, amelyek alapelve, hogy a fejlődő és az alkotó gondolkodás elszakíthatatlan kölcsönviszonyban állnak.

Dr. Zentai Károly